

Sygn. akt II Ca 1350/16

POSTANOWIENIE

Dnia 27 stycznia 2017 r.

Sąd Okręgowy w Kielcach II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący: **SSO Teresa Kołbuc**

Sędziowie: SSO Teresa Strojnowska

SSO Bartosz Pniewski (spr.)

Protokolant: starszy protokolant Beata Wodecka

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 20 stycznia 2017 r. w Kielcach

sprawy z wniosku I. J.

z udziałem S. U.

o podział majątku wspólnego

na skutek apelacji wnioskodawczyni I. J., uczestnika S. U. od postanowienia Sądu Rejonowego w Sandomierzu z dnia 9 sierpnia 2016 r. sygn. akt I Ns 128/15

postanawia:

I. zmienić zaskarżone postanowienie:

1) **w punkcie I. (pierwszym) podpunkt 2. (drugi) i 3. (trzeci), punkcie II. (drugim), punkcie III. (trzecim) poprzez uchylenie zawartych w nich rozstrzygnięć,**

2) **poprzez dodanie w punkcie I. (pierwszym) podpunktu 2. (drugiego) w brzmieniu „wierzytelność w stosunku do M. J. z tytułu zwrotu nakładu dokonanego z majątku wspólnego I. J. i S. U. na nieruchomości położoną w miejscowości W. stanowiącą działkę o numerze (...), dla której w Sądzie Rejonowym w Sandomierzu prowadzona jest księga wieczysta (...), będącą w chwili czynienia nakładów w postaci nasadzeń drzew jabłoni własnością M. J.”,**

3) **poprzez dodanie punktu II. (drugiego) w brzmieniu: „ustalić wartość majątku wspólnego I. J. i S. U. podlegającego podziałowi na kwotę 74 115,00 (siedemdziesiąt cztery tysiące sto piętnaście) złotych,**

4) **w punkcie V. (piątym) poprzez dodanie podpunktu c. w brzmieniu „przyznać na rzecz I. J. i S. U. w udziałach po 1/2 (jedna druga) wierzytelność opisaną w punkcie I. (pierwszym) podpunkt 2. (drugi) postanowienia,**

5) **w punkcie VII. (siódmym) w całości i:**

a) **zasądzić od S. U. na rzecz I. J. kwotę 1557, 50 (jeden tysiąc pięćset pięćdziesiąt siedem 50/100) złotych tytułem dopłaty wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 27 stycznia 2017 roku do dnia zapłaty,**

b) **zasądzić od S. U. na rzecz I. J. kwotę 27 300,00 (dwadzieścia siedem tysięcy trzysta) złotych tytułem zwrotu nakładów i wydatków z majątku wspólnego na majątek osobisty S. U., płatną w dwóch równych ratach w kwotach po 13 650,00 (trzynaście tysięcy sześćset pięćdziesiąt) złotych każda, pierwsza w terminie do 30 kwietnia 2017 roku i druga w terminie do 31 lipca 2017 roku,**

II. **oddalić obie apelacje w pozostałej części;**

III. **orzec, że wnioskodawczyni i uczestnik ponoszą koszty postępowania apelacyjnego związane ze swoim udziałem w sprawie.**

Sygn. akt II Ca 1350/16

UZASADNIENIE

Postanowieniem wydanym w dniu 9 sierpnia 2016 roku Sąd Rejonowy w Sandomierzu:

I. ustalił, że w skład majątku wspólnego wnioskodawczyni I. J. i uczestnika S. U. powstałego w czasie trwania małżeństwa zawartego w dniu 22 września 2007 r. do czasu ustania wspólności stawowej z dniem 24 kwietnia 2014r. na podstawie prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Kielcach w sprawie I C 2508/13 wchodzi następujące składniki:

1) ruchomości:

a) samochód marki R. (...) o nr rej. (...) wraz z felgami o wartości 7 000 złotych;

b) pług jednoskibowy o wartości 80 złotych;

c) meble pokojowe składające się z segmentu oraz ławy o wartości 1000 złotych;

d) meble z pokoju dziecka składające się z segmentu z biurkiem, łóżka, komody, szafy, dwóch puf o wartości 850 złotych;

e) dywan mały o wartości 50 złotych;

f) wózek widłowy o wartości 4 000 złotych;

g) maszt ciągnikowy o wartości 1 400 złotych;

h) telewizor Samsung 40 cali o wartości 500 złotych;

i) zestaw komputerowy z monitorem o wartości 350 złotych;

j) lodówka dwukomorowa o wartości 900 złotych;

k) mikrofalówka o wartości 125 złotych;

l) przyczepa do ciągnika o wartości 2 000 złotych;

m) ekspres do kawy o wartości 100 złotych;

n) meble do sypialni składające się z szafy, komody, toaletki z lustrem, dwóch szafek nocnych, łóżka oraz pufy o wartości 1950 złotych;

o) szafa dwudrzwiowa narożna o wartości 200 złotych;

- p) dywan duży o wartości 50 złotych;
 - q) obraz reprodukcja o wartości 60 złotych;
 - r) beczka metalowa o wartości 250 złotych;
 - s) sortownik do ogórków o wartości 250 złotych;
 - t) skrzynki drewniane „jedyńki” w ilości 500 sztuk o wartości 1 000 złotych
- 2) nakłady z majątku wspólnego stron oraz z majątku odrębnego uczestnika na budynek przechowalni położony na nieruchomości uczestnika S. U. w G. o wartości 110 000 złotych;
- 3) nakłady z majątku wspólnego stron na majątek odrębny uczestnika i wnioskodawczynie:
- a) na remont elewacji domu uczestnika położonego w G. w wysokości 9 000 złotych;
 - b) na budowę tuneli foliowych w wysokości 2 800 złotych;
 - c) na spłatę domu dla A. M. w wysokości 15 000 złotych;
 - d) nakłady na założenie sadu jabłoniowego na działce wnioskodawczynie I. J. o nr ewidencyjnym 60 położonej w W. gmina Z. w wysokości 52 000 złotych;

II. orzekł, że wnioskodawczynie I. J. poniosła nakłady z majątku odrębnego na majątek objęty wspólnością majątkową małżeńską w kwocie 10 400 złotych;

III. orzekł, że uczestnik S. U. poniósł nakłady z majątku odrębnego na majątek objęty wspólnością majątkową małżeńską w kwocie 79 400 złotych;

IV. ustalił, że wnioskodawczynie i uczestnik mają równe udziały w majątku wspólnym;

V. dokonał podziału majątku wspólnego w ten sposób, że;

a) przyznał na własność wnioskodawczynie I. J. składniki majątku wspólnego opisane w pkt. I ppkt. 1 poz. a-e postanowienia oraz 250 sztuk skrzynek drewnianych „jedynek”;

b) przyznał na własność uczestnika S. U. pozostałe składniki majątku wspólnego opisane w pkt. I ppkt. 1 poz. f-t postanowienia oraz 250 sztuk skrzynek drewnianych „jedynek”;

VI. nakazał uczestnikowi S. U. wydać wnioskodawczynie I. J. składniki majątku opisane w pkt. I ppkt. I poz. b-e (za wyjątkiem komody z pkt. I poz. d, które zostały już wnioskodawczynie wydane) – w terminie 14 dni od daty uprawomocnienia się postanowienia pod rygorem egzekucji;

VII. zasądził od uczestnika S. U. na rzecz wnioskodawczynie I. J. tytułem spłaty kwotę 23 455 zł złotych płatną w dwóch ratach:

a) pierwsza rata w kwocie 13 455 zł płatna w terminie 3 miesięcy od daty uprawomocnienia się postanowienia z ustawowymi odsetkami za opóźnienie na wypadek opóźnienia w terminie jej płatności;

b) druga rata w kwocie 10 000 zł złotych płatna w terminie 6 miesięcy od daty uprawomocnienia się postanowienia z ustawowymi odsetkami za opóźnienie na wypadek opóźnienia w terminie jej płatności;

VIII. oddalił wniosek w pozostałej części.

Powyższe rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy oparł na następujących ustaleniach faktycznych.

Wnioskodawczyni I. J. i uczestnik S. U. zawarli związek małżeński w dniu 22 września 2007 roku. Małżeństwo stron zostało następnie rozwiązane wyrokiem Sądu Okręgowego w Kielcach z dnia 2 kwietnia 2014r. w sprawie I C 508/13 bez orzekania o winie, który uprawomocnił się dnia 24 kwietnia 2014 roku. W trakcie trwania wspólności nabyli oni do majątku wspólnego rzeczy ruchome szczegółowo opisane w punkcie I podpunkt 1 postanowienia. Strony w trakcie małżeństwa (do sierpnia 2013 roku) zamieszkiwały w domu rodzinnym uczestnika położonym w G. wspólnie z jego rodzicami A. i B. U.. Przy wsparciu finansowym rodziców uczestnika małżonkowie dokonali remontu budynku mieszkalnego uczestnika poprzez jego ocieplenie oraz odnowienie elewacji ponosząc z tego tytułu nakład z ich majątku wspólnego w kwocie 9 000 złotych. Strony kompleksowo wyremontowały również dwa pośród dziewięciu znajdujących się na działce uczestnika w G. tuneli foliowych przeznaczonych pod uprawę warzyw. W tym celu dokonali w latach 2010 - 2011 roku wymiany konstrukcji drewnianych obu tuneli oraz zakupu na nie folii, wydając na ten cel środki w łącznej kwocie 2 800 złotych. Umową darowizny z dnia 25 września 2002 roku sporządzoną w formie aktu notarialnego Rep A Nr (...) rodzice uczestnika – A. i B. U. rozporządzili swoim majątkiem na rzecz dzieci: S. U. i A. M. przekazując na rzecz uczestnika gospodarstwo rolne o łącznej powierzchni 2,28 ha położone w G.. Wobec powyższego małżonkowie ze wspólnych środków dokonali spłaty należnego siostrze uczestnika A. M. udziału w kwocie 15 000 złotych.

Wnioskodawczyni I. J. jest właścicielką nieruchomości stanowiącej działkę o nr ewidencyjnej 60 położoną w miejscowości W. gmina Z., dla której Sąd Rejonowy w Sandomierzu prowadzi księgę wieczystą (...). Działkę tę otrzymała od rodziców P. i M. J. na podstawie umowy darowizny z dnia 8 lutego 2012 roku sporządzonej w formie aktu notarialnego Rep A Nr (...) przed Notariuszem R. S. w Kancelarii notarialnej w S.. W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy Z. teren ten przeznaczony jest pod uprawy rolne i sadownicze. Wiosną 2009 roku na działce wnioskodawczyni strony dokonały inwestycji w postaci nasadzenia: 750 sztuk drzew jabłoni. Inwestycja ta w całości sfinansowana została ze środków wspólnych małżonków i obejmowała poza nabyciem samego materiału szkółkarskiego także zakup pali drewnianych, środka do ich impregnacji, wężyka do obowiązków oraz środka zabezpieczającego przed szkodami zajęczymi. Wartość nakładu wynosi 52 000 zł. Na nieruchomości uczestnika wnioskodawczyni i uczestnik wybudowali budynek przechowalni owoców, ponosząc nakład o wartości 110 000 zł, który w kwocie 27 600 zł został sfinansowany ze środków z majątku wspólnego stron, a w kwocie 79 400 zł z darowizn, jakie uczestnik otrzymał w okresie od dnia 21 listopada 2011 roku do dnia 4 marca 2013 roku od swoich rodziców A. U. i B. U.. Otrzymał darowizn S. U. zgłosił w Urzędzie Skarbowym w S. po terminie, w związku z czym naliczony mu został podatek od spadków i darowizn w łącznej wysokości 2 976 złotych.

Strony pozostawały małżeństwem przez okres 7 lat. Wnioskodawczyni I. J. przed zawarciem związku małżeńskiego zgromadziła środki pieniężne w kwocie 10 400 złotych ulokowane na dwóch książeczkach oszczędnościowych. Zgromadzone przez nią środki zostały podjęte w dniach 10 listopada 2008 roku i 3 stycznia 2009 roku i przeznaczone na wydatki związane z rozwojem gospodarstwa.

Decyzją Kierownika Biura Powiatowego Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w S. została przyznana stronom płatność w ramach systemów wsparcia bezpośredniego dla rolnictwa w łącznej wysokości 1956,89 złotych za grunt o łącznym areale 5,97 ha. Dopłata Agencji dotyczyła zarówno gruntów będących wyłączną własnością uczestnika jak i wnioskodawczyni. Otrzymane w grudniu 2013 roku na rachunek bankowy S. U. środki zostały spożytkowane na potrzeby rolno - gospodarcze w tym zakup nawozów oraz środków ochrony roślin jeszcze w trakcie, gdy między stronami istniała ustawowa wspólność majątkowa małżeńska.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Rejonowy wskazał, że bezsporne pomiędzy wnioskodawczynią i uczestnikiem były: skład ich majątku wspólnego, wartość poszczególnych składników stanowiących rzeczy ruchome, fakt dokonania nakładów z majątku wspólnego na majątek odrębny uczestnika w postaci: remontu elewacji domu uczestnika, budowy tuneli foliowych na działce uczestnika oraz na dokonanie spłaty siostry uczestnika A. M.. Poza sporem była wartość tych nakładów. Wnioskodawczyni i uczestnik zgodni byli co do okoliczności dokonania nakładu z ich majątku wspólnego na majątek odrębny uczestniczki stanowiący nieruchomość położoną w miejscowości W., stanowiącą

działkę o numerze ewidencyjnym (...) w postaci założenia sadu owocowego jak również określonej na kwotę 52 000 zł na podstawie opinii sporządzonej przez biegłą J. K. (1) wartości tego nakładu.

Sąd Rejonowy wskazał, że spór pomiędzy wnioskodawczynią i uczestnikiem dotyczył źródeł finansowania nakładu na majątek osobisty uczestnika w postaci budynku przechowalni owoców. Wnioskodawczyni twierdziła, że budynek przechowalni został wzniesiony ze środków należących do ich majątku wspólnego, w szczególności z dochodów uzyskanych przez małżonków z uprawy tymianku na działce (wówczas jeszcze należącej do rodziców wnioskodawczyni) położonej w W. w kwocie co najmniej 50 000 złotych. Natomiast uczestnik zaprzeczał tym twierdzeniom podnosząc, że strony w 2011 r. przed rozpoczęciem budowy starały się o przyznanie kredytu w kwocie 100 000 złotych, którego jednak nie otrzymali, stąd po wykorzystaniu środków pochodzących z majątku wspólnego stron w kwocie 26 700 złotych korzystali ze środków z majątku odrębnego uczestnika, które pochodziły z darowizn uzyskanych od rodziców uczestnika w łącznej kwocie 79 400 złotych. Sąd Rejonowy wskazał, że jakkolwiek wnioskodawczyni twierdziła, że w ogóle nic nie wie o darowiznach dokonywanych przez rodziców uczestnika na jego rzecz, to jednak jej zeznania w zakresie wysokości i czasookresu uzyskiwanych dochodów z tytułu sprzedaży tymianku były mało precyzyjne i z tego względu ocenił je jako niewiarygodne. Wnioskodawczyni nie miała szczegółowej wiedzy na temat dochodów uzyskiwanych z tymianku, ani ich przeznaczenia, ani tym bardziej wysokości ani czasookresu wydatków dokonywanych na budowę przechowalni. Wysokość wskazywanych przez uczestniczkę dochodów z tymianku nie została precyzyjnie udowodniona przedłożonymi fakturami. Sąd Rejonowy podkreślił, że na podstawie zeznań wnioskodawczyni, a tym bardziej przedłożonych do akt faktur za sprzedaż tymianku (k. 225-229) trudno wywieść wniosek jakie istotnie dochody małżonkowie uzyskiwali z jego uprawy w poszczególnych latach i za poszczególne jego pokosy w sytuacji, gdy faktury po pierwsze każdorazowo wystawiane były na ojca wnioskodawczyni P. J., który miał zawartą umowę jego kontraktacji, a po drugie trudno zweryfikować za czyj tymianek (stron czy ojca wnioskodawczyni) opiewają kwoty wymienione w fakturach, podczas gdy poza małżonkami tymianek swoich gruntach o powierzchni ok. 2 ha oraz na gruncie o powierzchni ok. 1 ha dzierżawionym od rodziny także w miejscowości W. uprawiał także wspólnie z żoną ojciec wnioskodawczyni P. J., a brak jest w tychże fakturach rozróżnienia z czyjego gruntu w W. pochodzi tymianek, za który należności wskazano w fakturach. Samo zaś wskazanie w nich miejscowości i kolejności pokosów ziela nie pozwala na weryfikację z czyjego konkretnie gruntu pochodzi tymianek, który oddano do sprzedaży. Sąd Rejonowy zauważył również, że faktura przedłożona do akt sprawy z dnia 12 stycznia 2010 roku na łączną kwotę 3 644,80 złotych, na której wskazano ziele tymianku I pokos (...) i (...) z pewnością nie może stanowić dochodu wnioskodawczyni i uczestnika, albowiem po raz pierwszy zasiali tymianek najwcześniej wiosną 2010 roku, a zatem nie mogli być adresatami faktury ze stycznia 2010 r. Sąd Rejonowy zauważył, że w początkowym etapie tego postępowania wnioskodawczyni twierdziła, iż wszystkie dochody z tymianku przekazywane były na konto jej teścia, a ojca uczestnika, jednakże takiej treści swoich twierdzeń nie poparła żadnymi dowodami, a stanowczo sprzeciwił się twierdzeniom uczestnik podnosząc, że żadne środki małżonków w trakcie ich małżeństwa nie były przekazywane na konto jego ojca, lecz na bieżąco wydatkowane na poszczególne inwestycje.

Sąd Rejonowy uznał, że wnioskodawczyni wiedziała o darowiznach dokonanych przez rodziców uczestnika na jego rzecz, opierając się w tym zakresie na zeznaniach uczestnika. Wskazywanym przez uczestnika kwotom darowizn jakie otrzymał przyporządkowane były daty, w jakich sporządzone były umowy darowizn i potwierdzenia wypłat tych kwot z banku przez B. U., a z poszczególnymi datami uczestnik łączył wykonywanie określonych prac budowlanych przy wznoszeniu budynku przechowalni owoców.

Zdaniem Sądu Rejonowego wnioskodawczyni poniosła nakłady z majątku odrębnego na majątek objęty wspólnością majątkową małżeńską w kwocie 10 400 złotych, wskazując, że nie ulega wątpliwości, iż posiadała jeszcze przed zawarciem związku małżeńskiego z uczestnikiem środki zgromadzone na dwóch książeczkach oszczędnościowych, które zostały przeznaczone na bieżące inwestycje małżonków w ich majątku wspólnym.

Sąd Rejonowy wskazał, że okolicznością bezsporną było pobranie przez uczestnika za rok 2013 kwoty 4956,89 złotych z tytułu realizacji wniosków obszarowych. Wnioskodawczyni domagała się rozliczenia z tej kwoty środków w wysokości 3 000 złotych i przyznała, że dopłaty zostały przeznaczone na zakup nawozów i oprysków. W ocenie Sądu Rejonowego dopłaty unijne w ogóle nie mogą być traktowane jako pożytek rozumieniu art. 53§ 2 k.c., albowiem przepis ten definiuje

pożytki cywilne jako dochody, które rzecz przynosi na podstawie stosunku prawnego (np. Zarówno na gruncie ustawy z 18 grudnia 2003 roku o płatnościach bezpośrednich jak i ustawy z 26 stycznia 2007 r. o płatnościach w ramach wsparcia bezpośredniego przyznane płatności nie były bynajmniej pochodną prawa własności, lecz skutkiem faktu posiadania gruntów rolnych i to pod warunkiem spełnienia określonych wymogów np. utrzymywania gruntów w dobrej kulturze rolnej, przy zachowaniu wymogów ochrony środowiska i właściwej normy obszarowej. Przyznanie płatności unijnych zostało ściśle powiązane z osobą producenta rolnego i ukierunkowane zostało na konkretny cel, więc trudno znaleźć argumentację przemawiającą za wnioskiem o potrzebie podzielenia się przez uprawnionego do płatności z innymi osobami, którzy takich uprawnień nie mają, a tym bardziej, że dopłaty te zostały spożytkowane jeszcze w trakcie małżeństwa na bieżące potrzeby rolno-gospodarcze. Poza tym Sąd Rejonowy zaakcentował również, że płatności unijne są należnością o charakterze administracyjnoprawnym, a nie cywilnoprawnym, a i zdaniem tego Sądu wydaje się że intencją ustawodawcy, który zezwolił współwłaścicielom przy znoszeniu współwłasności na rozliczanie pożytków i przychodów (art. 207 k.c.) było rozliczanie pożytków i przychodów wynikających ze stosunków regulowanych cywilnoprawnych, a nie należności nie mających takiego charakteru.

W ocenie Sądu Rejonowego nie jest zasadne żądanie powódki rozliczenia pożytków z sadu uczestnika, który stanowił jego majątek odrębny, bowiem w świetle art. 207 k.c. niedopuszczalne jest żądanie zmierzające do odzyskania takiej należności, co do której tytuł w jej uzyskaniu przysługiwał tylko temu kto je pobrał. Za taką należność w sprawie niniejszej uznać należy pożytki pobrane przez uczestnika z jego własnego sadu. Z tych względów należności te nie powinny być przedmiotem rozliczeń w ramach art. 207 k.c. gdyż tą drogą trafiłyby do osób nieuprawnionych.

Sąd Rejonowy zasądził od uczestnika na rzecz wnioskodawczyni I. J. tytułem spłaty kwotę 23 455,00 złotych płatną w dwóch ratach: pierwsza rata w kwocie 13 455,00 złotych płatna w terminie 3 miesięcy od daty uprawomocnienia się postanowienia oraz druga rata w kwocie 10 000,00 złotych płatna w terminie 6 miesięcy od daty uprawomocnienia się postanowienia z ustawowymi odsetkami za opóźnienie na wypadek opóźnienia w terminie pi płatności tychże rat. Wskazał, że tak ustalony termin płatności pozwoli uczestnikowi w ocenie Sądu Rejonowego na pozyskanie środków na spłatę i ostateczne rozliczenie się z wnioskodawczynią. Uczestnik bowiem deklarując od początku tego postępowania przejęcie powyższych składników majątkowych winien już przez okres trwania postępowania liczyć z koniecznością spłaty i na ten cel gromadzić odpowiednie środki. Wnioskodawczyni ma prawo oczekiwać niezwłocznej spłaty ze swojej części majątku wspólnego, bowiem spłata stanowi odczuwalną ekonomicznie rekompensatę za składniki majątku przyznane uczestnikowi i może mieć ona znaczenie, jedynie wówczas jeżeli jest uiszczana w stosownym terminie i w pełnej wysokości.

Sąd Rejonowy wskazał, że na kwotę spłaty złożyły się: wartość dokonanych przez strony nakładów na przechowanie w kwocie 110 000 złotych pomniejszona o kwotę 79 400 złotych stanowiącą wartość nakładów uczestnika z majątku odrębnego na majątek wspólny, co daje kwotę 30 600 złotych. W efekcie wysokość udziałów małżonków z ego tytułu wynosi 15 300 złotych (30 600/2). Nadto strony zgromadziły ruchomości na łączną kwotę 22 115 złotych, zatem udział każdej ze stron winien wynieść 11 057 złotych. Mając na uwadze, że uczestnik otrzymał w wyniku podziału ruchomości w łącznej wysokości 12 635 złotych, zaś wnioskodawczyni – w łącznej wysokości 9 480 złotych, zatem na skutek wyrównania udziałów w tychże ruchomościach uczestnik winien dopłacić wnioskodawczyni kwotę 3 155 złotych (12635 zł -11057 zł oraz 11 057 - 9480 zł.)

Sąd Rejonowy ustalił, że wartość nakładów stron z majątku wspólnego na majątek odrębny wnioskodawczyni wyniosła 52 000 złotych (sad w Wyspie) – pkt. I ust. 3 ppkt. d, zaś wysokość nakładów także stron z majątku wspólnego na majątek odrębny uczestnika stanowiła łącznie kwotę 26 800 złotych w zakresie nakładów wymienionych w pkt. I ust. 3 . 3 (9 000+2800+15000) – pkt. I ust. 3 ppkt. a-c. Różnica tychże nakładów stanowiąca kwotę 25 200 złotych (52 000-26800) pomniejszona o wartość przysługującej wnioskodawczyni spłaty w kwocie 15 300 złotych (z nakładu przechowania) stanowi kwotę 9 900 zł. Suma tych kwot wraz kwotą 10 400 złotych, który to nakład uczestnik winien zwrócić wnioskodawczyni jako dokonany z jej majątku odrębnego na majątek wspólny (pkt. II postanowienia) oraz różnica z nieruchomości stanowi kwotę 23 445 zł zasądzoną od uczestnika tytułem spłaty na rzecz wnioskodawczyni (9900+ 10400 + 3155).

Apelację od tego postanowienia wnieśli wnioskodawczynie i uczestnik.

Wnioskodawczynie zaskarżyła postanowienie w części obejmującej punkt I podpunkt 3, punkt III, V i VII. Zaskarżonemu postanowieniu wnioskodawczynie zarzuciła:

- 1) naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dowolną, a nie swobodną ocenę zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego polegającą na przyjęciu, że rodzice uczestnika S. U. dokonali darowizn w okresie od 21 listopada 2011 roku do 4 marca 2013 roku na rzecz uczestnika S. U. darowizn, w sytuacji kiedy ocena materiału dowodowego wskazuje, że fakt taki nie zaistniał, a zgłoszenie takiego zarzutu zostało złożone na użytek niniejszego postępowania,
- 2) naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez brak wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego i dokonanie jego oceny z pominięciem zeznań wnioskodawczynie i innych dowodów skutkujące nieuwzględnieniem przez Sąd pożytków wynikających ze wspólnych nakładów stron w kwocie 7 000 zł na działkę uczestnika ponadto nieuznanie kwoty 4 956 zł pobranej przez uczestnika z tytułu realizacji wniosków obszarowych do Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa,
- 3) nieuwzględnienie sytuacji materialnej uczestnika wskazującej na możliwości płatnicze uczestnika

W oparciu o te zarzuty wnioskodawczynie wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości do ponownego rozpoznania przez Sąd Rejonowy I instancji ewentualnie zmianę zaskarżonego orzeczenia w zaskarżonej części poprzez :

- uzupełnienie punktu I zaskarżonego postanowienia, poprzez ustalenie że kwota 4 956,89zł z tytułu realizacji wniosków obszarowych do Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa stanowi majątek wspólny oraz kwota 7000 zł jako pożytek wynikający ze wspólnych nakładów na działkę uczestnika stanowi majątek wspólny stron,
- uchylenie w całości punktu III zaskarżonego postanowienia
- zmianę punktu VII poprzez zasądzenie od uczestnika na rzecz wnioskodawczynie kwoty 68933,44 zł w miejsce kwoty 23 455 zł płatnej w terminie trzech miesięcy od dnia prawomocności orzeczenia.

Uczestnik zaskarżył postanowienie w części co do punktu I ppkt 3, punktu II, III, VII i VIII. Zaskarżonemu postanowieniu uczestnik zarzucił:

- 1) błąd w ustaleniach faktycznych, polegający na uznaniu iż uczestnik S. U. o nakłady z majątku odrębnego na majątek objęty wspólnością majątkową małżeńską w kwocie 79 400 złotych, w sytuacji kiedy nakład ten w wysokości ustalonej przez sąd i faktycznie stanowiący jego majątek odrębny został przeznaczony na majątek odrębny uczestnika a nie majątek objęty wspólnością majątkową,
- 2) błąd w ustaleniach faktycznych, polegający na uznaniu iż wnioskodawczynie I. J. poniosła nakłady z majątku odrębnego na majątek objęty wspólnością majątkową małżeńską w kwocie 10 400 złotych i następnie rozliczenie przez sąd tego nakładu w sytuacji kiedy faktycznie środki w tej kwocie stanowiące majątek odrębny wnioskodawczynie zostały zużyte i przeznaczone na bieżące zaspakajanie potrzeb rodziny i w żadnej mierze nie zwiększyły wartości majątku w chwili ustania wspólności tym samym nie podlegają rozliczeniu,
- 3) błąd w ustaleniach faktycznych polegający na błędnym ustaleniu kwoty spłaty na rzecz wnioskodawcy od uczestnika w zakresie ruchomości, przy przyjęciu kwoty 3155 złotych zamiast 1/2 z tej kwoty to jest 1 577,50 złotych.
- 4) błąd w ustaleniach faktycznych polegający na błędnym ustaleniu kwoty spłaty na rzecz wnioskodawcy od uczestnika w zakresie rozliczenia wzajemnych nakładów la majątek wspólny i majątki odrębne poprzez przyjęcie kwoty 9 900 złotych zamiast 2 700 złotych.

W oparciu o te zarzuty uczestnik wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia:

- 1) w punkcie I postanowienia ppkt 3 poprzez dodanie litery „e” w brzmieniu „nakład na budowę przechowalni na działce uczestnika S. U. w wysokości 30 600 złotych”
- 2) uchylenie punktu II postanowienia,
- 3) zmianę punktu III postanowienia poprzez zastąpienie w brzmieniu „orzec ze uczestnik S. U. poniósł nakłady z majątku odrębnego na swój majątek odrębny w kwocie 79 400 złotych,
- 4) zmianę punktu VII postanowienia poprzez zastąpienie jego brzmienia brzmieniem: zasądzić od uczestnika S. U. na rzecz wnioskodawczyni I. J. tytułem spłaty kwotę 4 277,50 złotych w terminie 3 miesięcy od uprawomocnienia się postanowienia z ustawowymi odsetkami za opóźnienie na wypadek opóźnienia w terminie płatności zasądzenie od wnioskodawczyni na rzecz uczestnika kosztów zastępstwa procesowego za postępowanie apelacyjne liczonych według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Obie apelacje są częściowo zasadne.

Przed przystąpieniem do oceny zasadności zarzutów apelacji zwrócić należy uwagę na nieprawidłowo stosowaną, zarówno przez Sąd pierwszej instancji, jak również obu skarżących, terminologię dotyczącą mas majątkowych, w stosunku do których następowały przesunięcia z majątku wspólnego wnioskodawczyni i uczestnika, określanych jako ich „majątki odrębne”. Zastosowanie pojęcie „majątku odrębnego” jako oddzielnej od majątku wspólnego masy majątkowej może dotyczyć tylko tych spraw o podział majątku wspólnego, w których majątkowa wspólność ustała pomiędzy małżonkami przed dniem 20 stycznia 2005 roku. Z tym dniem weszła bowiem w życie ustawa z dnia 17 czerwca 2004 r. o zmianie ustawy - Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2004 Nr 162, poz. 1691), zmieniająca przepis 45 k.r.o. i wprowadzająca termin majątku osobistego, natomiast jedynie z mocy art. 5 ust. 5 pkt 3 tej ustawy przepisy dotychczasowe stosuje się do podziału majątku wspólnego małżonków i do zwrotu wydatków i nakładów dokonanych z majątku wspólnego na majątek osobisty lub z majątku osobistego na majątek wspólny, jeżeli wspólność majątkowa małżeńska ustała przed wejściem ustawy w życie. Przepisy te odnoszące się pojęcia majątku odrębnego nie mogły zatem mieć zastosowania w niniejszej sprawie.

Obie apelacje konstruują wyłączenie zarzuty naruszenia prawa procesowego, do których zaliczyć należy również zarzuty błędów w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, a więc podlegające ocenie w ramach prawidłowości zastosowania przez Sąd pierwszej instancji przepisu art. 233 § 1 k.p.c. Zwraca przy tym uwagę, że zarzuty te w głównej mierze zmierzają do podważenia dokonanych przez Sąd Rejonowy ustaleń składu majątku wspólnego, a więc w istocie zastosowania przepisu art. 684 k.p.c. mającego odpowiednie zastosowanie w sprawach o podział majątku wspólnego z mocy przepisu art. 567 § 3 k.p.c. Przystępując do rozważenia zasadności tych zarzutów przypomnieć należy, że jakkolwiek zarzutami naruszenia prawa procesowego sąd drugiej instancji jest związany (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008/6/55) i dla skutecznego podniesienia zarzutu obrazy prawa procesowego konieczne jest wskazanie naruszonego przepisu postępowania, dokładne określenie przez skarżącego, na czym polegało uchybienie temu przepisowi i jaki miało wpływ na rozstrzygnięcie, to jednak adresatem przepisu art. 684 k.p.c. w zw. z art. 567 § 3 k.p.c. są sądy meriti obu instancji. Sąd Okręgowy rozpoznając apelację od postanowienia dokonującego podziału majątku wspólnego jest zatem zobowiązany do ustalenia składu i wartości majątku podlegającego podziałowi według stanu na dzień zamknięcia rozprawy apelacyjnej. Zarówno skład, jak i wartość tego majątku wspólnego zostały ustalone wadliwie przez Sąd pierwszej instancji; który z jednej strony nie objął nim składnika majątku wchodzącego w jego skład, a z drugiej zaliczył do niego składniki, które do niego nie należą. Przede wszystkim nieprawidłowe ze strony Sądu Rejonowego było zaliczenie do składników majątku wspólnego nakładów poczynionych z majątku wspólnego na majątki osobiste wnioskodawczyni i uczestnika, a więc rozstrzygnięcia zawarte w punkcie I podpunkt 2 i 3 zaskarżonego postanowienia. Błędem jest bowiem określenie jako składnika majątku wspólnego nakładu dokonanego z majątku wspólnego na majątek osobisty. Przez nakłady w rozumieniu przepisu art. 45 § 1 k.r.o. należy rozumieć koszty poniesione w

związku z zachowaniem, używaniem lub ulepszeniem tej rzeczy. Z treści art. 45 § 1 i 2 k.r.o. wynika, że każdy z małżonków powinien zwrócić wydatki i nakłady poczynione z majątku wspólnego na jego majątek osobisty, z wyjątkiem wydatków i nakładów koniecznych na przedmioty majątkowe przynoszące dochód. Może żądać zwrotu wydatków i nakładów, które poczynił ze swojego majątku osobistego na majątek wspólny. Nie można żądać zwrotu wydatków i nakładów zużytych w celu zaspokojenia potrzeb rodziny, chyba że zwiększyły wartość majątku w chwili ustania wspólności. Zwrotu dokonuje się przy podziale majątku wspólnego, jednakże sąd może nakazać wcześniejszy zwrot, jeżeli wymaga tego dobro rodzin. Wynika stąd, że nakłady poczynione z majątku wspólnego na majątek odrębny jednego z małżonków nie są składnikiem tego majątku, ale elementem zewnętrznym w stosunku do tego majątku, a ich zwrotu dokonuje się przy podziale majątku, a nie w jego ramach. Pomijając literalne brzmienie przepisu art. 45 § 1 k.r.o. do takich samych wniosków prowadzą same założenia postępowania o podział majątku wspólnego i charakter nakładów, jako dobrowolnego użycia własnych dóbr majątkowych na rzecz innej osoby bez względu na jej wolę, a więc wszelkich inwestycji utrzymujących rzecz w należyтым stanie lub ulepszających ją. Nakłady dokonane z majątku wspólnego na majątek osobisty nie wchodzi do majątku wspólnego i nie podlegają podziałowi, ale zwrotowi w zasadzie jako wierzytelność pieniężna (a ściślej zazwyczaj udział 1/2 w takiej wierzytelności) jednego z małżonków w stosunku do drugiego. O ile zatem dopuszczalne i możliwe jest dokonanie podziału wszelkich wierzytelności pieniężnych małżonków przysługujących im wobec osób trzecich, w tym również z tytułu nakładów dokonywanych na nieruchomości takich osób (choć w piśmiennictwie wyrażono pogląd o podziale takich wierzytelności ex lege bez konieczności dokonania ich umownego, czy też sądowego podziału), to trudno wyobrazić sobie dokonanie podziału wierzytelności małżonków z tytułu nakładów czynionych z majątku wspólnego na majątek osobisty. W związku z tym przyjmuje się, że jakkolwiek o zwrocie nakładów poczynionych z majątku wspólnego na majątek osobisty jednego z małżonków orzeka się z urzędu, to jednak roszczenia o ich zwrot nie uwzględnia się przy ustaleniu składu majątku wspólnego podlegającego podziałowi i - jak wynika z art. 45 § 1 k.r.o. i art. 567 § 1 k.p.c. - rozstrzygnięcie o zwrocie tych wydatków i nakładów jest w sprawie o podział majątku wspólnego orzeczeniem dodatkowym (uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 21 lutego 2008 roku, III CZP 148/07, OSNC 2009/2/23). W świetle poczynionych powyżej rozważań za zbędne należało uznać rozstrzygnięcie zawarte w punkcie I podpunkt 2 i 3 postanowienia Sądu Rejonowego, a dla właściwego zastosowania przepisu art. 45 § 1 k.r.o. w zakresie zwrotu nakładów poczynionych z majątku wspólnego wnioskodawczyni i uczestnika na jego majątek osobisty wystarczające było dokonanie stosownego rozliczenia i zasądzenie z tego tytułu odpowiedniej kwoty.

Uprzedzając merytoryczną ocenę zarzutów apelacji uczestnika dotyczących rozstrzygnięć zawartych w punktach II. i III. zaskarżonego postanowienia, z tych samych względów nie ma również podstaw, aby w sentencji postanowienia zamieszczać rozstrzygnięcia jedynie ustalające dokonanie przez małżonków nakładów z ich majątku osobistego na majątek wspólny (pkt II.), ani tym bardziej tym bardziej, tak jak postuluje to uczestnik, z jego majątku osobistego na ten sam majątek osobisty (pkt 4 wniosków apelacji uczestnika, k. 291 v). Roszczenia o zwrot nakładów z majątku osobistego na majątek wspólny z uwagi na treść przepisu art. 567 § 1 k.p.c. podlegają rozpoznaniu w sprawie o podział majątku wspólnego, jednak zachowują charakter żądań, które - gdyby nie było wskazanego powyżej przepisu - podlegałyby rozpoznaniu w trybie procesowym. W takim wypadku byłoby to możliwe tylko na podstawie żądania zgłoszonego w pozwie i w jego granicach, a rozstrzygnięcie o nich - zarówno pozytywne, jak i negatywne - musiałoby znaleźć wyraz w sentencji wyroku przez ich zasądzenie lub oddalenie, a nie ustalanie ich wysokości (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 października 2011 roku, III CSK 288/10). Wynikająca z przepisu art. 567 § 1 k.p.c. dopuszczalność orzekania o roszczeniach z tytułu nakładów z majątku osobistego na majątek wspólny nie prowadzi do modyfikacji obejmującej charakter rozstrzygnięcia w tym przedmiocie w sentencji postanowienia działowego, pozwalając jedynie na zasądzenie lub oddalenie żądania zasądzenia określonej kwoty, nie zaś ustalenia jej wysokości i źródła finansowania.

Z tych względów rozstrzygnięcia zawarte w punkcie I. podpunkt 2 i 3. zaskarżonego postanowienia oraz punktach II i III tego postanowienia podlegały uchyleniu.

Niezależnie od omawianych powyżej kwestii zwrócić przy tym należy uwagę, że Sąd Rejonowy dokonał błędnej kwalifikacji nakładu opisanego w punkcie I. podpunkt 1 litera „d”, przyjmując że nakład na założenie sadu

jabłoniowego na nieruchomości stanowiącej działkę o numerze (...) położonej na W. został dokonany z majątku wspólnego wnioskodawczyni i uczestnika na jej majątek osobisty wnioskodawczyni. Okolicznością bezsporną w sprawie było, że nakłady na urządzenie sadu jabłoniowego na tej nieruchomości zostały dokonane przez wnioskodawczynię i uczestnika wiosną 2009 roku, a zatem w okresie, w którym wyłączną właścicielką nieruchomości położonej w miejscowości W., stanowiącej działkę o numerze ewidencyjnym (...) była matka wnioskodawczyni M. J.. Wnioskodawczyni nabyła tę nieruchomość w drodze umowy darowizny zawartej ze swoją matką dopiero w dniu 8 lutego 2012 roku (k. 153 – 154). Roszczenie o zwrot nakładów jest natomiast roszczeniem o charakterze obligacyjnym. Z samej istoty tzw. roszczeń wyrównawczych (art. 224-231 k.c.) da się bowiem wyprowadzić wniosek, że dotyczą one bezpośredniego stosunku między właścicielem (uprawnionym) windykującym rzecz (prawo) a posiadaczem. Wyraziście wynika to z uregulowania zawartego w art. 227 k.c., w myśl którego samoistny posiadacz może - przywracając stan poprzedni - zabrać przedmioty, które połączył z rzeczą, choćby stały się jej częściami składowymi. Taką ewentualność trudno byłoby usprawiedliwić w odniesieniu do nabywcy rzeczy obciążonej nakładami, który działał w zaufaniu do zbywcy (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2006 r., III CZP 11/06, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 marca 1997 roku, II CKN 57/96, OSNC 1997/6-7/92). Trzeba przy tym podkreślić, że roszczenie o zwrot wartości nakładów poniesionych na rzecz przysługuje przeciwko osobom, które były współwłaścicielami w czasie dokonywania tych nakładów, również wtedy, gdy osoby te zbyły swoje udziały nieodpłatnie (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 21 lutego 2008 roku, III CZP 144/07, OSNC 2009/2/22). Pomimo zatem zbycia wskazanej nieruchomości przez M. J. na rzecz jej córki – uczestniczki postępowania I. J. w drodze umowy darowizny, nie ma podstaw do żądania zwrotu tych nakładów w sprawie o podział majątku wspólnego. Wskazane przez Sąd Rejonowy nakłady stanowią bowiem nakład z majątku wspólnego wnioskodawczyni i uczestnika na nieruchomości osoby trzeciej, stanowiący składnik majątku wspólnego i podlegający podziałowi w ramach postępowania o podział majątku wspólnego (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 3 kwietnia 1970 r. III CZP 18/70, OSNC 1971/2/18, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 kwietnia 1976 roku, III CRN 36/76, LEX nr 7819). Z tego względu Sąd Okręgowy uchylając rozstrzygnięcia zawarte w punkcie pierwszym podpunkt 2. i 3 zaskarżonego postanowienia, dodał jednocześnie w punkcie I. podpunkt 2, ustalając że w skład majątku wspólnego wchodzi wierzytelność w stosunku do M. J. z tytułu zwrotu nakładu dokonanego z majątku wspólnego I. J. i S. U. na nieruchomość położoną w miejscowości W. stanowiącą działkę o numerze (...), dla której w Sądzie Rejonowym w Sandomierzu prowadzona jest księga wieczysta (...), będącą w chwili czynienia nakładów w postaci nasadzeń drzew jabłoni własnością M. J.. Analizowana kwestia dotycząca opisanej wierzytelności nie była wprawdzie przedmiotem zarzutów apelacyjnych wnioskodawczyni i uczestnika, ale niewątpliwie przyjąć należy, że związanie sądu drugiej instancji granicami zaskarżenia, zarzutów i wniosków apelacyjnych oraz zakazem reformationis in peius w sprawach działowych prowadziłyby do niepożądanych skutków. Jeżeli bowiem zarzuty apelacyjne godzą - tak jak w niniejszej sprawie - w samą zasadę podziału, to zachodzi konieczność przeprowadzenia nowych wyliczeń. Konieczna jest zatem ocena z punktu widzenia całości działu, a nie jego fragmentu. Będzie ona prawidłowa i trafna tylko wtedy, gdy sąd drugiej instancji, nie bacząc na granice apelacji, jej zarzutów i wniosków, lecz pamiętając o obowiązującej w tym postępowaniu zasadzie oficjalności uwzględni - jak w rozpoznawanej sprawie - mienie należące do majątku wspólnego, które sąd pierwszej instancji pominął (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 września 1999 roku, I CKN 379/98).

W ocenie Sądu Okręgowego, wbrew zarzutowi wnioskodawczyni, brak jest podstaw, aby przyjąć, że w skład majątku wspólnego wchodzi inne składniki majątkowe. Nie można zgodzić się ze stanowiskiem skarżącej wnioskodawczyni, aby Sąd Rejonowy przy ustalaniu składu majątku wspólnego niezasadnie pominął jako jego składniki: kwotę 4 956, 89 zł uzyskaną przez wnioskodawcę z tytułu dopłat bezpośrednich oraz kwotę 7000 zł stanowiącą pożytki uzyskane przez uczestnika „ze wspólnych nakładów na działkę uczestnika” (k. 298). Skarżąca nie dostrzega, że przedmiotem podziału objęte są składniki majątku wspólnego należące do niego w dacie ustania wspólności i istniejące w chwili dokonywania podziału (uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 27 września 1974 roku, III CZP 58/74, OSNC 1975/6/90, A. Stempniak, Postępowanie o dział spadku, Warszawa 2006, s. 172 – 173, E. Skowrońska Bocian, Rozliczenia majątkowe małżonków w stosunkach wzajemnych i wobec osób trzecich, Warszawa 2005, s. 217 – 218). Składniki bezprawnie zniszczone lub zbyte przez małżonków w okresie wyznaczonym tymi dwoma cezurami czasowymi podlegają natomiast jedynie rozliczeniu w ten sposób, że wartość zbytego przedmiotu uwzględnia się przy określeniu wartości majątku objętego podziałem i obciąża udział tego z małżonków, z którego winy nastąpiło uszczuplenie majątku (postanowienie

Sądu Najwyższego z dnia 26 czerwca 2013 roku, II CSK 583/12, Lex 1375148, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 kwietnia 2014 roku, V CSK 315/13, Lex 1486993, uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2008 roku, III CZP 26/08, OSNC 2009/6/90, uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 27 października 1967 r., III CZP 73/67, OSNCP 1968, nr 7, poz. 116, uchwała Sądu Najwyższego z dnia 15 października 1962 r. I CO 22/62, OSNC1964/1/2, uchwała Sądu Najwyższego z dnia 15 grudnia 1969 r., III CZP 12/69, OSNCP 1970/3/39, uchwała Sądu Najwyższego z dnia 28 lipca 1993 r. III CZP 95/93, OSNC 1994/2/30). W przedmiotowej sprawie sytuacja jest jednak odmienna, bowiem wskazane przez wnioskodawczynię środki pieniężne niewątpliwie zostały uzyskane przez uczestnika w trakcie trwania majątkowej wspólności małżeńskiej i weszły do majątku wspólnego, a następnie zostały przez niego wydatkowane na potrzeby związane z prowadzoną produkcją rolniczą, w tym zakup nawozów oraz środków ochrony roślin. W chwili ustania wspólności majątkowej pomiędzy wnioskodawczynią i uczestnikiem środki te nie stanowiły zatem składnika ich majątku wspólnego. Nie można oczywiście wykluczyć dokonania pomiędzy byłymi małżonkami rozliczenia w postępowaniu o podział majątku wspólnego z tytułu z tytułu nieuzasadnionego zbycia i roztrwonienia przez jedno z nich składników majątku wspólnego w okresie łączącej ich wspólności. Roszczenie takie ma charakter odszkodowawczy i swą ogólną podstawę znajduje w art. 415 k.c., może zatem obejmować nie tylko powstałą stratę, ale i utracone korzyści, które weszłyby do majątku wspólnego. Rozliczenie tej straty przeprowadza się między innymi w taki sposób, że kwoty, które małżonek obowiązany jest zwrócić na rzecz majątku wspólnego, dolicza się do wartości tego majątku, a następnie zalicza na udział małżonka zobowiązanego do zwrotu (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 2000 roku, V CKN 25/00, Lex 1129169). Biorąc pod uwagę ściśle procesowy charakter tego roszczenia, sytuujący go obok roszczeń wymienionych w art. 567 § 1 k.p.c. (nakłady z majątku osobistego na majątek wspólny) i w art. 686 k.p.c. w zw. z art. 567 § 3 k.p.c. (wzajemne roszczenia pomiędzy małżonkami z tytułu posiadania przez nich po ustaniu wspólności przedmiotów wchodzących w skład ich majątku wspólnego, pobranych pożytków i innych przychodów, poczynionych na te przedmioty nakładów i spłaconych długów małżeńskich) w kategorii roszczeń ubocznych, skuteczne procesowo zgłoszenie takiego roszczenia wymaga sformułowania na piśmie żądania odpowiadającego wymogom przewidzianym w art. 187 § 1 pkt 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2012 roku, I CSK 323/11, LEX nr 1164719). Pomimo tego, że zgłoszone przez wnioskodawczynię żądanie nie odpowiadało tym wymogom (k. 1 – 2, 116 v) Sąd Rejonowy rozpoznał je, nie uwzględniając ich, a wydane w tym zakresie rozstrzygnięcie należy w ocenie Sądu Okręgowego uznać za trafne, nie ma bowiem podstaw, aby zakładać, że działania uczestnika polegające na wydatkowaniu uzyskanych przez niego środków na zakup środków w produkcji rolnej miały charakter rozmyślny, noszący cechy winy umyślnej i zmierzający do uszczuplenia majątku wspólnego kosztem wnioskodawczynie. Takie zaś tylko działania mogłyby uzasadniać odpowiedzialność odszkodowawczą uczestnika (uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 1989 r., III CZP 52/89, OSNC 1990/4-5/60).

Wynikający z przepisu art. 684 k.p.c. w zw. z art. 567 § 3 k.p.c. obowiązek ustalenia wartości majątku podlegającego podziałowi należy rozumieć jako skierowaną do sądów obu instancji powinność określenia łącznej wartości składników majątkowych należących do niego w dacie ustania wspólności i istniejących w chwili dokonywania podziału. Za nieprawidłową praktykę należy zatem uznać określanie w sentencji postanowienia wyłącznie wartości poszczególnych składników wchodzących w skład majątku wspólnego podlegającego podziałowi bez określenia łącznej wartości całej masy tworzonej przez te składniki. Sąd Okręgowy uwzględniając prawidłowo ustaloną przez Sąd pierwszej instancji wartość rzeczy ruchomych oraz wartość wierzytelności o wartości 52 000 zł w stosunku do M. J. z tytułu zwrotu nakładu dokonanego z majątku wspólnego I. J. i S. U. na nieruchomości położoną w miejscowości W. stanowiącą działkę o numerze (...), dla której w Sądzie Rejonowym w Sandomierzu prowadzona jest księga wieczysta (...), będącą w chwili czynienia nakładów w postaci nasadzeń drzew jabłoni własnością M. J., ustalił wartość majątku wspólnego wnioskodawczynie i uczestnika podlegającego podziałowi na kwotę 74 115 zł.

W postępowaniu apelacyjnym wnioskodawczynie i uczestnik zgodnie wniesli o przyznanie im wskazanej wierzytelności w udziałach po 1/2 części i Sąd Okręgowy uwzględnił powyższy wniosek zmieniając punkt V. zaskarżonego postanowienia poprzez dodanie w nim podpunktu „c” zawierającego stosowne rozstrzygnięcie w tym zakresie. Zmiana ta nie spowodowała zmiany orzeczenia o wysokości zasądzonej na rzecz wnioskodawczynie dopłaty (mylnie określonej przez Sąd Rejonowy jako spłata), zasadny jest jednak zarzut skarżącego uczestnika dotyczący wadliwego ustalenia

wysokości tej dopłaty w zakresie przyznanych byłym małżonkom rzeczy ruchomych. Łączna wartość tych rzeczy została prawidłowo ustalona przez Sąd Rejonowy na kwotę 22 115 zł i w związku z tym wartość udziału każdego z małżonków w tym rzeczach wynosi 11 057,50 zł. Skoro wnioskodawczyni otrzymała łącznie rzeczy ruchome o wartości 9480 zł, to wysokość zasądzonej na jej rzecz od uczestnika dopłaty powinna wynosić 1577,50 zł, a nie 3150 zł wynikającej z błędnego podwójnego uwzględnienia przez Sąd Rejonowy różnicy pomiędzy wartościami uzyskanych przez wnioskodawczynię i uczestnika rzeczy ruchomych a kwotą 11 057,50 zł (12635 zł - 11057 zł oraz 11 057 zł - 9480 zł). Przy ustalaniu wysokości należnej wnioskodawczyni dopłaty Sąd Rejonowy błędnie uwzględnił przy tym całość wzajemnych rozliczeń pomiędzy wnioskodawczynią i uczestnikiem, nie tylko z tytułu wyrównania wartości ich udziałów w majątku wspólnym (art. 212 k.c. w zw. z art. 1035 k.c. w zw. z art. 46 k.r.o.), ale również w zakresie nakładów z majątku wspólnego na majątek osobisty wnioskodawcy i z majątku osobistego wnioskodawczyni na majątek wspólny. Jak już wcześniej wskazano w świetle przepisu art. 45 § 2 k.r.o. zwrotu wydatków i nakładów poczynionych z majątku wspólnego na majątek osobisty jednego z małżonków i poczynionych z majątku osobistego jednego z małżonków na majątek wspólny dokonuje się przy podziale majątku wspólnego, a więc orzeczenie w tym zakresie nie ma charakteru orzeczenia działowego, rozstrzygającego o tym co jest zasadniczym przedmiotem postępowania, ale z uwagi na potrzebę zapewnienia realizacji postulatu kompleksowości, przybiera postać orzeczenia akcesoryjnego. Konsekwencją tego unormowania jest art. 567 § 1 k.p.c., według którego w postępowaniu o podział majątku wspólnego sąd rozstrzyga m.in. o tym, jakie wydatki, nakłady i inne świadczenia z majątku wspólnego na rzecz majątku osobistego jednego z małżonków i odwrotnie podlegają zwrotowi. Tak w doktrynie jak i w orzecznictwie nie budzi wątpliwości, że sąd orzeka o zwrocie wydatków i nakładów z majątku osobistego na majątek wspólny tylko na wniosek (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 października 1997 r., II CKN 395/97). Na to, że o zwrocie wydatków i nakładów z majątku wspólnego na majątek osobisty sąd orzeka bez osobnego wniosku, wskazuje natomiast będący przepisem prawa materialnego art. 45 § 1 k.r.o., według którego „każdy z małżonków powinien zwrócić wydatki i nakłady poczynione z majątku wspólnego na jego majątek osobisty...” (zdanie pierwsze) i „może żądać zwrotu wydatków i nakładów, które poczynił ze swego majątku osobistego na majątek wspólny” (zdanie drugie). Z przeciwstawienia „powinności zwrotu” z „możliwością żądania zwrotu” wynika, że o ile w drugim wypadku zwrot jest uzależniony od zgłoszenia żądania (wniosku), to w pierwszym wypadku jest on obowiązkiem małżonka, którego realizacja nie wymaga inicjatywy ani tego, ani drugiego z małżonków. Uzasadnia to także orzekanie z urzędu o zwrocie wydatków i nakładów poczynionych z majątku wspólnego na majątek osobisty jednego z małżonków, pomimo że - jak już wcześniej wskazano - roszczenia o ich zwrot nie uwzględnia się przy ustaleniu składu majątku wspólnego podlegającego podziałowi i - jak wynika z art. 45 § 1 k.r.o. i art. 567 § 1 k.p.c. - rozstrzygnięcie o zwrocie tych wydatków i nakładów jest w sprawie o podział majątku wspólnego orzeczeniem dodatkowym (uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 21 lutego 2008 roku, III CZP 148/07, OSNC 2009/2/23). Przyjąć więc należy, że z jednej strony w sprawie o podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej między małżonkami sąd ustala wartość nakładów poczynionych z majątku wspólnego na majątek osobisty jednego z małżonków bez względu na inicjatywę dowodową uczestników postępowania, z drugiej zaś sąd nie jest związany podaną przez uczestników postępowania kwalifikacją określonych nakładów jako podlegających rozliczeniu w ramach właściwego zastosowania przepisu prawa materialnego art. 45 § 1 zd. 1 k.r.o. W tym kontekście zauważyć należy, że jakkolwiek pomiędzy wnioskodawczynią i uczestnikiem bezsporne było dokonanie z ich majątku wspólnego na majątek osobisty uczestnika nakładów opisanych w punkcie I. podpunkt 3. zaskarżonego postanowienia, to jednak nie mógł zostać uwzględniony jako taki, nie podlegający zwrotowi na podstawie przepisu art. 45 § 1 zd. 1 k.r.o. nakład na budowę tuneli foliowych. Przepis ten wyłącza bowiem możliwość skutecznego dochodzenia zwrotu nakładów koniecznych poczynionych z majątku wspólnego na przedmioty stanowiące majątek osobisty i przynoszące dochód. Kwota 2800 zł wydatkowana przez wnioskodawczynię i uczestnika w latach 2010 - 2011 roku w celu wymiany konstrukcji drewnianych obu tuneli oraz zakupu na nie folii, miała niewątpliwie charakter nakładu koniecznego poniesionego na rzecz przynoszącą dochód, a więc nie podlegającego zwrotowi na podstawie przepisu art. 45 § 1 k.r.o. Okoliczność tę Sąd Okręgowy musiał zaś uwzględnić z urzędu w ramach kontroli prawidłowości zastosowania przez Sąd pierwszej instancji prawa materialnego. Wysokość nakładów poniesionych przez wnioskodawczynię i uczestnika z ich majątku wspólnego na majątek osobisty uczestnika wynosi zatem 24000 zł i z tego tytułu wnioskodawczyni należy się zwrot połowy tej kwoty a więc kwoty 12 000 zł.

Na uwzględnienie zasługuje podniesiony przez uczestnika zarzut błędnego uwzględnienia przez Sąd Rejonowy dokonanego przez wnioskodawczynię nakładu w wysokości 10 400 zł z jej majątku osobistego na majątek wspólny. Jakkolwiek niewątpliwie uczestniczka dysponowała środkami zgromadzonymi na książeczkach mieszkaniowych (k. 81 – 82) i w świetle zawartych w nich zapisów należy uznać, że przed zawarciem związku małżeńskiego miała na dwóch książeczkach zgromadzoną co najmniej kwotę 10440 zł, to jednak trzeba zgodzić się z uczestnikiem, że Sąd Rejonowy czyniąc ustalenia faktyczne nie wskazuje jaki był przedmiot nakładu wnioskodawczyni. Z twierdzeń faktycznych (k. 2) i zeznań samej wnioskodawczyni (k. 214 v) wynika natomiast, że środki te zostały przeznaczone na założenie sadu na nieruchomości stanowiącej w tym okresie czasu, gdy stanowiła ona własność matki uczestniczki - M. J., a zatem już nawet z tego względu nie zachodziły podstawy do uwzględnienia żądania wnioskodawczyni.

W ocenie Sądu Okręgowego chybiony jest natomiast podniesiony przez uczestniczkę zarzut naruszenia przepisu art. 233 § 1 k.p.c., którego uczestniczka upatrywała w dowolnej ocenie materiału dowodowego polegającej na przyjęciu, że rodzice uczestnika S. U. dokonali darowizn w okresie od 21 listopada 2011 roku do 4 marca 2013 roku na rzecz uczestnika S. U. darowizn, łącząc jednocześnie z tym uchybieniem wadliwość ustaleń dokonanych przez Sąd Rejonowy w zakresie źródeł finansowania budowy przechowalni owoców na nieruchomości stanowiącej majątek osobisty uczestnika. Poczynione w tym zakresie przez Sąd pierwszej instancji ustalenia faktyczne zostały dokonane z pełnym poszanowaniem zasad określonych w art. 233 § 1 k.p.c. i Sąd Okręgowy w całości je podziela i przyjmuje za własne. Dla skutecznego procesowo podniesienie zarzutu naruszenia przepisu art. 232 § 1 k.p.c., wymagane jest wykazanie, że sąd uchybił zasadom logicznego rozumowania lub doświadczenia życiowego – to bowiem jedynie może być przeciwstawione uprawnieniu sądu do dokonywania swobodnej oceny dowodów. Nie jest natomiast wystarczające przekonanie strony o innej niż przyjął sąd wadze (doniosłości) poszczególnych dowodów i ich odmiennej ocenie niż ocena Sądu. Zgłoszony przez wnioskodawczynię zarzut kwestionujący prawidłowość oceny dowodów dokonanej przez Sąd Rejonowy jest ogólnikowy i niepoparty rzeczowymi argumentami. Brak jest podstaw, aby skutecznie zanegować dokonanie przez rodziców uczestnika darowizn pieniężnych w łącznej kwocie 79 400 zł w sytuacji, gdy okoliczność ta została wykazana złożonymi przez uczestnika pisemnymi umowami zawartymi przez niego z jego rodzicami, których daty odpowiadały potwierdzeniom wypłat tych kwot z banku przez B. U.. Ponadto w złożonych zeznaniach uczestnik z poszczególnymi datami uzyskania w drodze darowizn środków pieniężnych łączył wykonywanie określonych, skonkretyzowanych prac budowlanych przy wznoszeniu budynku przechowalni owoców. Podjęta przez uczestniczkę w apelacji próba zakwestionowania dokonanych na tej podstawie ustaleń Sądu Rejonowego wyłącznie w oparciu o przypuszczenie, że nieterminowe zgłoszenie dokonania darowizn do właściwego urzędu skarbowego ma świadczyć w istocie o sfalszowaniu tych umów na potrzeby toczącego się postępowania, nie mogła odnieść pożądanego przez nią skutku.

Przeprowadzone powyżej rozważania dotyczące wadliwego określenia wysokości należnej wnioskodawczyni spłaty, jak również wzajemnych rozliczeń z tytułu nakładów doprowadziło do zmiany w całości rozstrzygnięcia zawartego w punkcie VII. zaskarżonego postanowienia i zasądzenia od uczestnika na rzecz wnioskodawczyni kwoty 1557, 50 zł tytułem dopłaty wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 27 stycznia 2017 roku do dnia zapłaty. Orzeczenie w tym zakresie ma charakter konstytutywny, a podstawę orzeczenia o odsetkach ustawowych za opóźnienie od daty orzekania przez Sąd Okręgowy stanowią przepisy art. 212 § 3 k.c. w zw. z art. w zw. z art. 1035 k.c. w zw. z art. 46 k.r.o. oraz przepis art. 481 § 1 k.c. Sąd Okręgowy określając wartość nakładów i wydatków dokonanych z majątku wspólnego jej i uczestnika na majątek wspólny uczestnika przyjął, że wynosi ona 54 6000 zł i obejmuje wartość nakładów dokonanych na remont domu położonego na nieruchomości stanowiącej własność uczestnika w G. (9000 zł), wydatki dokonane na spłatę A. M. (15000 zł), nakłady dokonane na wybudowanie przechowalni owoców na nieruchomości stanowiącej własność uczestnika (30600zł). Wnioskodawczyni należy się zwrot połowy tej kwoty i z tego względu Sąd Okręgowy zasądził od uczestnika na rzecz wnioskodawczyni kwotę 27 600 zł, płatną w dwóch równych ratach w kwotach po 13 650 zł każda, pierwsza w terminie do 30 kwietnia 2017 roku druga w terminie do 31 lipca 2017 roku. W tym kontekście podniesiony przez wnioskodawczynię ogólnikowy zarzut nieuwzględnienia sytuacji materialnej uczestnika przy ocenie jego możliwości płatniczych należy uznać za niezasadniony.

Mając na uwadze powyższe okoliczności Sąd Okręgowy na podstawie przepisu art. 385 k.p.c. i art. 386 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji postanowienia, orzekając o kosztach postępowania apelacyjnego na podstawie przepisu art. 520 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c.

SSO Bartosz Pniewski SSO Teresa Kolbuc SSO Teresa Strojnowska

ZARZĄDZENIE

(...)